

Nr 101

Utlåtande i anledning av väckt motion om livränta eller pension
åt G. S. Holmberg.

(5:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *Ekdahl m. fl.* väckt motion (II: 449) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att tillerkänna Göte Sebastian Holmberg en livränta eller pension, avvägd med hänsyn till hans invaliditet och anpassad efter det inkomstbortfall, som Holmberg drabbats av och som ej kompenseras genom till Holmberg utgående livränta och invalidpension, samt att riksdagen måtte taga i övervägande huruvida och i vilken mån gottgörelse till Holmberg må kunna utgå även retroaktivt.

Till stöd för ifrågavarande förslag anföres i motionen följande.

Dåvarande byggnadsarbetaren Göte Sebastian Holmberg, född den 17 april 1910 och numera bosatt i Hyllinge i Kristianstads län, blev den 13 januari 1945 skadad under beredskapstjänstgöring vid I 6 i Kristianstad. Holmberg lämnar om händelseförloppet vid olyckan och dess följder samt om sina ekonomiska förhållanden följande uppgifter:

»En kamrat och jag voro kommenderade att lasta av köttlådor till förrådets kylrum. Lådorna vägde 170 kg per styck och måste bäras in i kylrummet. Min kamrat råkade plötsligt och utan förvarning släppa sitt tag i en sådan låda, med påföljd att jag fick hela lådans tyngd på mig, vilket förorsakade en häftig ryckning, när lådan med stor kraft slog i stenläggningen. Härvid skadades jag svårt i högra armen och axeln samt i ryggen. Efter detta har förlamning tillstött, som gått ned i båda benen. Jag har efter många månaders sjukhusvård utskrivits såsom hundraprocentig invalid för hela livet, varom intyg har lämnats av professorn Thor Stenström och andra läkare vid Hälsingborgs lasarett.

Av riksförsäkringsanstalten erhöll jag en sjukpenning utgående med kr. 9:05 per dag. Jag tillerkändes sedan en livränta, som utgår med 20 kr. i månaden. Uppbär invalidpension, som utgår med 149 kr. + bostadstillägg 12 kr., summa 161 kr. i månaden.

Eftersom det var omöjligt för mig att nöja mig med denna alltför ringa ersättning och då det varit fullständigt omöjligt för mig att få ersättningen höjd, lät jag uttaga stämning på Kronan med begäran om skadestånd och skälig livränta. Processen inleddes vid krigsrätten i Kristianstad. Kristianstads rådhusrätt ogillade mitt skadeståndskrav mot Kronan. Jag överklagade rådhusrättens dom i hovrätten, som dock endast fastställde rådhusrättens dom. Högsta domstolen vägrade prövningstillstånd. Jag blev dömd att betala Kronans rättegångskostnader i målet i såväl hovrätten som i Högsta domstolen med sammanlagt kr. 1 677:50. Med anledning av mig tillerkänd fri rättshjälp har polisen därutöver krävt mig på kr. 1 223:50.»

Även om det i sambandet mellan den militära ordergivningen och orsaken till den olyckshändelse för vilken Holmberg råkade ut den 13 januari 1945

förelåg någon formell lucka, på vilken domstolarna stödde sina för kronan friande utslag gentemot den av Holmberg förda ersättningstalan, kan det inte råda något tvivel om att den skada, som Holmberg vid olyckstillfället tillfogades, var en direkt följd av hans ambition att göra sitt bästa för att uppfylla sina plikter i den militära beredskapstjänsten.

Vi bifoga följande för Holmberg utfärdade läkareintyg, nämligen

1. Intyg av dåvarande provinsialläkaren Y. Jernmark i Bjuv, daterat den 23 oktober 1951, och
2. Intyg av samme tjänsteläkare, daterat den 15 februari 1952, samt
3. LäkaruTLåtande, daterat den 17 januari 1955, utfärdat av doktor Per Bjurgård i Ängelholm, vid tiden för utlåtandets avgivande provinsialläkare i det distrikt, inom vilket Holmberg är bosatt.

Enligt provinsialläkare Bjurgårds utlåtande är Holmberg fullständigt arbetsoförmögen. Doktor Bjurgård betecknar dessutom denna fullständiga arbetsoförmåga såsom bestående sedan olyckan 1945.

De elva år, som vid tiden för denna motions avfattande hunnit gå sedan denna olycka inträffade, har för Holmberg inneburit ett lidande, vilket för honom, för hans åldriga föräldrar och för hans omgivning i övrigt måste te sig såsom lika grymt som oförskyllt. Det torde kunna anses vara hög tid att det nu göres vad som göras kan för att lindra bördan för Holmberg och hans föräldrar.

De av motionärerna åberopade tre *läkarintygen* innehålla i huvudsak följande.

1. Doktor Y. Jernmarks intyg av den 23 oktober 1951:

Holmberg företer en utbredd pares (förlamning), mest uttalad i höger kroppshalva. Ryggraden företer en vänsterkonvex scolios (snedrygg). Höger arm hänger rakt ned utefter bålen och är i sin helhet något svullen. Samtliga leder äro i det närmaste stela med obetydlig passiv och alls ingen aktiv rörlighet. Armbågs-, hand- och fingerleder stå i sträckställning och kunna ej aktivt böjas. Höftleden i höger ben står i c:a 25 gr. böjställning med ringa passiv och ingen aktiv rörlighet. Höger knä i sträckställning. Vid försök till rörelser uppstår kloniska (hastiga) ryckningar i lårmuskulaturen. Ingen aktiv rörlighet. Fotleden står i lätt plantarflexion (böjning i fotsulan) med ringa passiv och ingen aktiv rörlighet. Vid försök till passiva rörelser uttalad fotklonus (hastiga fotmuskelryckningar). Benet släpas vid gång. Vänster ben: grova kraften tydligt nedsatt. Sammanfattning: Holmberg får anses oförmögen att genom eget arbete i väsentlig grad bidra till sitt uppehälle.

2. Doktor Jernmarks intyg av den 15 februari 1952:

Holmberg lider av förlamningar i såväl höger arm som båda benen och kan endast med yttersta svårighet förflytta sig några få steg. Närmare neurologiskt status kan erhållas från Hälsingborgs lasarets medicinska avdelning, där Holmberg vårdats under tiden 12 april—8 september 1945, sedan vilken tid ingen avsevärd förbättring inträtt.

3. Doktor P. Bjurgårds intyg av den 17 januari 1955:

Subjektiva besvär: Holmberg är fullständigt förlamad i höger sida, har mycket svårt att förflytta sig samt kan ej själv resa sig från en stol. — Sjukhistoria: Någon förbättring i hälsotillståndet har ej inträtt; snarare har Holmberg blivit mera sned i ryggen. — Tillståndet vid undersökningen:

Fullständig pares (förlamning) i såväl höger arm som ben. Hela kroppen förvriden. Holmberg går med små stapplande steg; gången verkar vara spastisk. — Objektivt undersökningsresultat: motsvarar de subjektiva besvaren. — Arbetsförmåga: Fullständigt arbetsförmögen sedan olyckan 1945.

Utöver de i motionen lämnade uppgifterna inhämtas av *för utskottet tillgängliga handlingar* i huvudsak följande.

Den 9 april 1945 inkom till riksförsäkringsanstalten från chefen för I 6 anmälan om Holmbergs olycksfall jämlikt 1927 års militärsättningsförrättning. Kompaniförhör hade ej verkställts »med hänsyn till den ringa skadan». Holmberg hade inlagts å regementssjukstugan den 15 januari 1945 för omförmälda skada; senare hade han överförts till Kristianstads lasarett för samma skada ävensom för blindtarmsinflammation. Efter återremiss till regementssjukstugan hade han utskrivits såsom arbetsför den 10 mars 1945.

Enligt utdrag ur sjukjournalerna hade den 15 januari 1945 någon ben- eller leddkada ej kunnat påvisas vid vanlig undersökning; den 16 i samma månad hade iakttagits måttlig svullnad i höger axel; den 18 januari hade Holmberg försetts med fixationsförband på grund av smärttillstånd i skulderbladen och den 23 januari med skena; den 20 februari hade Holmberg kunnat röra på armen »fint»; den 2 mars hade armen varit »bra»; den 10 mars obehag från armen nattetid, annars ej.

Holmberg utryckte från militärtjänst den 21 mars 1945. Han undersöktes den 23 och den 28 mars 1945 å Hälsingborgs lasarett.

Doktor N. Asklund vid centrallasarettets i Hälsingborg medicinska avdelning intygade den 28 mars 1945 i huvudsak följande:

Subjektiva besvär: Har aldrig känt sig återställd i höger axel och arm. Känner sig fortfarande svagare i hela höger arm, inkl. handen samt har värk i hela höger axel- och skulderparti samt i höger överarm. Värken blir värre när han skall använda höger arm eller hand och kan då kännas ända ned i handen. Har tydlig »stelhetskänsla» när han skall knyta höger hand. Så snart han lyfter höger hand eller arm från slappt hängande ställning, får han besvärande skakningar från höger hand. När han ligger vill höger hand »somna», mest de ulnara fingrarna, och han får samtidigt ofta värk i höger skulderbladstrakt. Vid lyftningsrörelser i höger axel får han smärta kring acromioclavicularletrakten på höger sida. Stelhetskänsla i höger trapetzius. Blevit tydligt lägre i höger axel efter olyckan. *Objektiva fynd:* Högerhänt. Höger axel betydligt lägre än vänster. Lätt vänster-konvex scolios i mellersta och nedre thoracalryggraden. Höger skulderbladsmuskulatur, särskilt i infraspinatusområdet, betydligt sämre utvecklad vid jämförelse med vänster. Höger skulderblad hänger betydligt längre ned än vänster. Ingen scapula alata, ej heller vid motståndsförsök. Höger hand lätt blåcyanotiskt missfärgad, likaså distala hälften av höger underarm, vilka områden också känns kallare än motsvarande vänstra. Nedsatt sensibilitet i hela höger arm, särskilt handens ulnara del och två ulnara fingrar. Tydlig tremor i höger hand så snart pat. lyfter upp den från slappt hängande ställning. Tydligt nedsatt grov kraft i hela höger arm. *Epikris:* Pat:s nuvarande sjukdomstillstånd torde otvivelaktigt vara en plexus brachialis-skada å höger sida, förorsakad av olyckshändelsen i militärtjänsten 13. 1. 1945. Pat. är på grund av detta sitt sjukdomstillstånd fullständigt arbetsförmögen minst ytterligare en månad.

I anledning av förenämnda anmälan om olycksfallet tillerkände *riksförsäkringsanstalten Holmberg* hel sjukpenning räknat från och med den 22 mars 1945 på grund av skada i högra armen. Sjukpenning utgick därefter intill den 1 mars 1947.

Doktor N. Asklund intygade den 13 maj 1945, att Holmbergs tillstånd försämrats, i det att han även fått en vänstersidig axillarvenstrombos, säkerligen också betingad av traumat den 13 januari 1945.

Doktor H. Stenqvist vid centrallasarettet i Hälsingborg intygade den 9 juni 1945 bl. a. följande:

Sedan föregående intyg utfärdats, har sjukdomen progredierat och nya drag i sjukdomsbilden tillkommit. Tremorn i höger arm har tilltagit. Då Holmberg reser sig, får han, då han står upp, inom loppet av 1—2 min. en stark blåcyanotisk missfärgning av både händer och armar såväl som av båda benen och buken upp till navelhöjd. Den sjukdomsbild Holmberg nu erbjuder kan inte helt förklaras av enbart skada å plexus brachialis dxt. utan liquorfyndet, den allmänna kärreaktionen, gången och hållningen samt den stela mimiken gör en encephalopathi (subcortical affektion) sannolik. Holmberg är på grund av sin sjukdom helt invalidiserad, men då sjukdomen fortfarande synes progrediera, synes kontroll om ytterligare 2 månader önskvärd.

Riksförsäkringsanstaltens läkare uttalade den 21 juni 1945:

Svår plexusskada i höger arm med axillar ven trombos bör helt godtagas såsom olycksfallspåföljd och fortfarande ersättas med hel sjukpenning ytterligare 2 månader. Om progredierade encephalitsymptom sedan påvisas, böra dessa ej ersättas, då anledning att sätta dem i samband med militärtjänst ej föreligger. Se t. ex. sjukjournal mars 1945.

Doktor O. Göhle vid Hälsingborgs lasarett intygade den 2 augusti 1945, att Holmberg, som sedan april samma år vårdats å lasarettet, vore fullständigt arbetsförmögen säkerligen ytterligare minst 2 månader.

Doktor H. Stenqvist intygade den 21 december 1945 i samråd med lasarettsläkaren *T. Stenström*, att Holmberg alltjämt vore helt arbetsförmögen; traumat kunde som sådant ge anledning till utveckling av ett sådant följd-tillstånd med encephalopathi i överensstämmelse med erfarenheterna ang. Babinskis reflexatrofi; under alla förhållanden vore det dock omöjligt att fränkomma, att sjukdomen ådragits under pågående militärtjänstgöring.

Riksförsäkringsanstaltens läkare uttalade den 3 januari 1946, att det ej vore möjligt att nå säker diagnos beträffande de allmänna nervsymptomen. Emellertid syntes besvären från armarna vara så markerade, att fullständig arbetsförmåga föreläge inom 1/2 år. Efter sagda tid syntes lämpligen undersökning böra ske på neurologisk klinik, jämväl med hänsyn till terapeutiska möjligheter.

Under tiden den 17—den 22 februari 1947 var Holmberg därefter intagen å *serafimerlasarettets neurologiska klinik* för undersökning. Rörande resultatet av denna undersökning uttalade *professorn N. Antoni* den 19 april 1947 i huvudsak följande.

Från Hälsingborgs lasarets kirurgiska avdelning har inhämtats, att Holmberg vårdats där 1938 under diagnos lymphoma colli, caries dentum, ethmoiditis ac., *neurosis*. I övrigt har vid samtal med d. sk. inga tecken till tidigare psykopatiska drag framkommit. D. sk. ser ej dålig ut, exteriören inkl. hy m. m. fräsch för åldern, han ser ganska pigg ut, har ingenting av parkinsonikerns tyngd och »stalghet» i blick och uppsyn i övrigt. Allmänt somatiskt intet att anmärka. Psykiskt gör han icke ett debilt, men något infantilt intryck, ter sig tjurig och envis omväxlande men ganska lättillgänglig. Svarar till en början lugnt och redigt. Mimiken är något stel. Han kan momentant fås att utveckla ganska god kraft i båda armarna. Tremorn upphör i vila och vid avledd uppmärksamhet, likaså vid vissa avsiktliga rörelser. Kugghjulstecknet uteblir med darrningen de gånger denna kan bringas att upphöra. Tremorn är icke typiskt parkinsonartad, något för snabb härtill. Ingen konvergensförslamning. D. sk. anger fullständig oförmåga att skriva med höger arm, även att klä sig själv. Alla reflexer normala. Sedan d. sk. av mig i största vänlighet tillfrågats, om han icke helst av allt ville bli frisk och att vi skulle försöka behandla honom, och bejakat detta, gjordes försök med Tesla-behandling. Patientens beteende härunder var uppenbart och höggradigt hysteriskt. Vid en diskussion följande dag med en upprest anhörig och vän samt vederbörande läkare här visar d. sk. stark affekt, varvid all darrning i armarna upphör och högra armen plötsligt visar normal rörelseförmåga. D. sk. är icke längre intresserad av försök till behandling, lämnar sjukhuset mot råd.

Otvivelaktigt traumatisk neuros, nu företedda symptom klart psykogena, fakultativa, i princip reversibla. *Tio procent definitiv invaliditet*, livräntan kapitaliserad.

Härefter tillerkände *riksförsäkringsanstalten* genom beslut den 28 april 1947 Holmberg *livränta* jämlikt 1927 års militärsättningsförordning att fr. o. m. den 23 februari 1947 under hans återstående livstid utgå efter 160 kr. för år; å livräntan utgick dessutom dyrtidstillägg med 40 procent. Härvid hade skadan ansetts medföra *nedsättning av Holmbergs arbetsförmåga med tio procent*.

Försäkringsrådet, varest Holmberg besvarade sig, fann ej skäl göra ändring i riks-försäkringsanstaltens beslut.

Den 4 augusti 1947 anhöll Holmberg hos *Kungl. Maj:t* om ersättning i anledning av skadan med belopp motsvarande en nedsättning av arbetsförmågan med 100 procent.

I yttrande häröver erinrade *riksförsäkringsanstalten*, att anstalten med stöd av professor Antonis förenämnda intyg beviljat Holmberg livränta med belopp motsvarande en nedsättning av arbetsförmågan med 10 procent samt hemställde, att ansökningen ej måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Genom beslut den 31 oktober 1947 fann *Kungl. Maj:t* ansökningen ej kunna föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Fattigvårdsstyrelsens ordförande i Källna intygade den 2 april 1950, att Holmberg vore medellös samt att han erhållit fattigvård intill 1948, då han erhöll folkpension på grund av medellöshet samt oförmåga till arbete.

Ordföranden i Åstorps köpings kommunalnämnd och ordföranden i köpingens fattigvårdsstyrelse intygade den 19 januari 1955, att Holmberg enligt deras förmenande allt framgent vore ur stånd att utföra något som helst arbete, samt den 12 april 1956, att Holmberg, som vore boende hos sina föräldrar, för sin försörjning icke har andra tillgångar än folkpension, som inkl. bostadstillägg utgår med 2 000 kronor per år, och ersättning från riksförsäkringsanstalten med 240 kronor per år.

Utskottet. Det i den föreliggande motionen framställda yrkandet går ut på att G. S. Holmberg, som på grund av skada ådragen under militärtjänstgöring åtnjuter livränta från riksförsäkringsanstalten med 240 kronor för år, motsvarande en beräknad nedsättning av hans arbetsförmåga med tio procent, skulle genom beslut av riksdagen få sig tillerkänd en livränta eller pension, »avvägd med hänsyn till hans invaliditet och anpassad efter det inkomstbortfall, som Holmberg drabbats av och som ej kompenseras genom till honom utgående livränta och invalidpension». Tillika hemställs i motionen, att riksdagen måtte taga i övervägande, huruvida och i vilken mån gottgörelsen må kunna utgå även retroaktivt.

Riksförsäkringsanstaltens uppskattning av invaliditetsprocenten överensstämmer, såsom framgår av den ovan intagna redogörelsen, med den beräkning som i sådant hänseende verkställt av professorn N. Antoni. Att det Holmberg övergångna olycksfallet ansetts medföra en nedsättning av hans arbetsförmåga med endast tio procent synes — såvitt utskottet kan finna — förklaras blott utifrån det medicinska bedömandet, att i sjukdomsbilden ingått även någon form av hjärnsjukdom, vilken saknat samband med militärtjänstgöringen; härutinnan hänvisar utskottet till vissa av de ovan refererade läkarintygen, bland dem det av Antoni den 19 april 1947 utfärdade intyget.

Det undandrar sig självfallet utskottets bedömande, till hur stor del det under militärtjänsten timade olycksfallet må ha medverkat till Holmbergs därefter inträdda arbetsoförmåga. Under alla förhållanden framstår dock den Holmberg tillerkända livräntan som anmärkningsvärt låg, om hänsyn tagés till att Holmberg, såsom av de i motionen åberopade läkarintygen framgår, alltsedan olyckstillfället varit nära nog helt invalidiserad.

Enligt utskottets mening är det föreliggande fallet så särpräglat, att det knappast bör bedömas med utgångspunkt från sedvanliga överväganden. Billighetssynpunkten träder här helt i förgrunden. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att Holmberg bör i någon form kompenseras för de svåra verkningar, som olycksfallet medfört för honom. Det må här erinras om att riksdagen tidigare i några undantagsfall medgivit, att särskilt understöd finge utgå vid sidan av den ersättning, som utgives enligt militärerättningsförordningen. Det har här rört sig om fall, i vilka under militärtjänstgöring ådragen kroppsskada eller sjukdom medfört särskilt ödesdigra verkningar.

Med hänsyn till det anförda får utskottet förorda, att Holmberg under sin återstående livstid tillerkännes ett årligt understöd av 2 000 kronor, varå rörliga förmåner ej bör utgå. Av principiella skäl kan utskottet inte tillstyrka retroaktiv utbetalning i vidare mån än att utskottet förordar, att understödet må utgå räknat från ingången av år 1956. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av motionen II: 449, medgiva, att till Göte Sebastian Holmberg må, räknat från och med den 1 januari 1956, från anslaget till Diverse pensioner och understöd m. m. under hans återstående livstid utbetalas ett årligt understöd av 2 000 kronor, varå rörliga tilläggsförmåner ej må utgå.

Stockholm den 27 april 1956

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Leander, Näsström, fröken Andersson, herrar Pålsson, Sundelin, Einar Persson, Birger Andersson, Ragnar Persson, Holmqvist, Nils Theodor Larsson, Rikard Svensson, fröken Ranmark och herr Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, fröken Elmén, herrar Andersson i Mölndal, Johansson i Mysinge, Thapper, Cassel, Hansson i Skegrie, Gustafsson i Stockholm, fröken Vinge, herrar Almgren, Andreasson, fröken Karlsson och herr Nelander.